

Յարեանդեանց ցօղաններն բոլորովն այլ կերպով կամեաւելով յատուկ ու տարբեր կերպաւ բանք մը կ'առնեն քան յերկուս։ Մենք յարգի երկու տեսակ կը դանազանենք, դարձեալ (բոլորովն մանր մանր եղանակ) եւ ԿՈՒՆ, որ հասկերն հնձերէն ետքը դաշար մնացածն եւ ոչ զոր յետոյ՝ հերկելէ յառաջ կ'սկսեն, որով մը ոչ դոյնն անգամ անտաւաւ քաշաւ տեղեր անտաւաներն կ'այրին։ Ամառն ընէ հնձեր, ապա թէ ոչ յարգը մէկ կողմն ընել ան- կարելի կ'ըլլայ։

Յարեանդեան կառուին այնքան հետաքրքրա- կան է որ այստեղ առանց յիշատակելու չեմ կրնար թողուլ։ Ի մասնաւորի մեծ նշանակութիւն ունին կամեաւելու ժամանակ գործածուող գործիքներն։

Մարագի առջեւն իբր կրկնի մեծութեամբ բոլորակաձեւ տեղ մը կ'ըլլայ՝ կալ։ (Չեւ 15)։ Որ որ ամթան իբր՝ վառելիք կը գործածուի, այդ տեղերն կանանց պարտքն է ձեռնն ու աշունն ամեն առաւօտ յոր աղբն պատեղ բերել եւ շորքնելու համար անորմէն ժամանակաւ ըստ բաւականի հաստ իտաւ մը կը կազմուի՝ զոր գարունը քառա- կուսով ձեւով կտրելով կը շորքնեն եւ իբր վառե- լիք կը պահեն։ Այլեւնայտ թերթորդ քրդերէն է, իսկ առաջինն կ'երեւոյ թէ անսկիւր- քերէն զԱՅԻՆ (սղը)։ Երկրորդն թէ ձեռնն զԱՅԻՆ, չԱՅՅԻՆ, չԱՅՅԱՎ եւն բառերուն հետ կապ ունի։ կրնայ իսեւ հայերէն ԿԻՎԻՆ կառնուած ըլլալ։ Կամեաւելու սկսելէ յառաջ կալը լուս կ'մաք- րեն, այդ վառելիքի մնացորդներն, միլախտն, արմատներն եւն հեռացնելով եւ կը ջրեն, որպէս զի մաքրելու ժամանակ փրտած տեղերն հաստա- տուին եւ շիտկուին։ Երկիրն տակաւին շորքած, սովորաբար ջերուս երկորդ օրն իսկ կը սկսին ցորի- նեղելն կամեալ, զոր երկու կերպով կը կատարեն. կամ ձիոց ու եղանց — այս վերջիններս ձիոց նման պայտակէ ետքը — կտրկտէլ առաջ, եւ կամ կալուս գործիքներով։ Առաջին կերպով այն տե- սակ հաստապատուները կը կամենն, որոնց ցօղանք պիտի չմանրուի, որպէս ընդդէմէն, որոնք եւն, իսկ կատելու գործիքներով այն տեսակները, որոնց ցօ- ղաններն մանր մանրելով անանց կը կերքնեն։

(Հօր-ան-իւն)։

ԲՅԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՍՏՈՒՆ ԲՈՒՏՅՈՒՆԻՐԻՆ՝

Այն օրէն, երբ եւ «Հանքեւ Ամբիոն» մէջ սկսց անցեալ տարւոյ կաթիլակիտական ըն- տրութիւնն եւ յարակից գէպքերը պատմելու հիշելի մամոյ մէկ մասը աշխատեցաւ իրեն ահա-

• Այս պատմականն ուղղած է մեզ մեր Մեծ. Թղթակէն, զոր պարտք կը համարեմք հրատարա- կել ի պատմականի «Արձագանք», (1892, Թ. 80— 82) յօդուածներուն քսիւն մը կ'տեսնուի։ Ընդհանրապէս խօսքով յիշեալ յօդուածներուն մէջ շատ կէտ կայ ուղ- ղելու կարօտ։

ձեւութիւնը ցուցնել ինձ։ Նոյա ԳՏ չէին իմ գրութեան, վասն զի ես իրաց գրութիւնն պիտիս կը ներկայացրեմ ինչպէս էր կամ ինչպէս եւ տե- ղեկած էի։ Նաեւ այժմ մէկ ամառով տարի անցնե- լէն վերջը, եւ բառ մ'իսկ չեմ փոխը այն ժամա- նակի պատմութենէս։

Յիշեալ թերթերը դիւտ մ'ընել կարծեցին աւետելով իրենց ընթերցողներուն եւ ծանուցանե- լով թէ Կ. ՏԻՆԻՆ՝ ստորագրութիւնը կեղծ էր, որի տակ ուրիշ անձ կար ծածկուած։ Բայց այս յայտնութիւնն բուն իրին հետ կապ չունի։ Նոյա պէտք էին յօդուածներուն մէջ յայտնուած մարե- րուն եւ իրողութեանց դէմ գրել, ինքն սխալմանը կար, եւ ոչ թէ անձնաւորութիւնը ձեռք առնուլ։ Ասոր տեղ այդ թերթերէն մին («Արձագանք») նոր օրերս հաճեցաւ. կրկնել այս անտեղի եւ անորմէնքի փառաբանութիւնը, այսինքն թէ որովհետեւ ես կ'ընդհին կրճուի, ռուսի եւ իրաւունք անգող չունիմ՝ Ելիմիստից գործերուն վրայ գրելու։ (— մինչդեռ իրենք իրաւունք առած են կաթիլակի չայրելու եւ կաթիլակիականութեան վրայ գրելու՝ շատ անգամ առանց իրենի գրութեան վրայ որոշ տեղեկութիւն ունենալու։ —) Այսպիսի տարապա- ման ցուցանք գէժ պէտք չիլլ բառ մ'անգամ լու- տելու։ Եւ անուշառ այդ կարգի մամուլն շատ լուս գիտէ իւր քարագծին անտեղութիւնը։ Երբեւ հայ՝ իրաւունք ունիմ՝ ապրիլ օրէն հաստաւոր պայմաններով հետաքրքրուիլ եւ գրել. իրենց գործն էր այն առեւն ուղղել միայն՝ ինքն սխալմանը կար պատմութեան մէջ։ Այս մէկ։

Երկրորդն ալ տա է որ Երեմիան այն հայե- լուն կարգէն է, որոնց գործունէութիւնը հե- տաքրքրական է օրէն անձին՝ աւանդ այս կամ այն դաւանութեան անձուկ մտքը. նա բարձր է ա- մեն հաստաւոր եւ միշտ անգամ որոշ կուսակ- ցութեան չի վերաբերիր։ Այսպիսի հայեր են ի մի- ջի բազմաթիւ այլոց՝ Հայրիկ, Ալեկան, Ալարուսի, այսպիսիք էին շատ հանդուցեալներ՝ Արթուրի, Ազաման, Պելիկիթաշեան, Պատկանեան եւ այլն։ Ասոնց գործունէութիւնն ընդհանրաբար է, եւ ամեն անհատ իրաւունքն է հետաքրքրուիլ եւ ծանո- թացնել. ինչպէս Ելիմիստական հայն Ալեկանի, Ալարուսի, Ազամանի եւն գործերով կը զա- ղուի, նոյն իրաւունքով կաթիլակի հայն ալ Հայրի- կի, Արթուրի, Պատկանեանի եւն գործերովն կրնայ եւ պէտք է հետաքրքրուիլ եւ գրել։

Այս պարզ եւ դիւրամիտ ծմբաբաւ- թեան առջեւ ոչինչ կ'արժէ նոյն մամուլն իրեն ուղ- ղութեան հաստիքողներուն գէժ դաւն խօսքի- րդել. եւ մենք պիտի չպատասխանենք այդպիսիե- րուն։ Հայ աղքն այժմ կարող է այնքան պայծառ տեսնել որ արդէ թէ կեղծիքն որ կողմն է։ Ուստի այս եւս աւսած լինիմ որ պիտի շարունակեմ՝ որքան ժամանակ ունի, ազգային հաստակական ինդի- քներու վրայ ժամանակակից տեսութիւնները գրել, առանց ոմանց ահա՞նութեան նկատողութեան առ- նելու։ Այդպիսիք զիս պիտի չկատարեն, ցորակի «Հանքեւ» իւր փառահաւորութիւնը նսեղեց ինձ։

Աւանդ

Կ. ՏԻՆԻՆ

